

Ἡ Κυριακή του Πάσχα

Fr. Lev Gillet

«Αὕτη ἡ κλητὴ καὶ ἁγία ἡμέρα, ἡ μία τῶν Σαββάτων, ἡ βασιλὶς καὶ κυρία, ἑορτὴ ἑορτῶν καὶ πανήγυρις ἐστὶ πανηγύρεων!...» ψάλλουμε στὴν ὀγδόη ὠδὴ τοῦ πασχαλιάτικου Ὁρθρου.

Ἡ Κυριακή του Πάσχα ὀνομάζεται «πανήγυρις πανηγύρεων». Θὰ ἦταν θεολογικὰ ἀνακριβὲς νὰ ποῦμε ὅτι τὸ Πάσχα εἶναι, κατὰ τρόπο ἀπόλυτο, ἡ μεγαλύτερη ἀπὸ τὶς γιορτὲς τῆς Χριστιανοσύνης. Εἶναι βέβαια σπουδαιότερη ἀπὸ τὰ Χριστούγεννα ἢ τὰ Θεοφάνεια, δὲν μποροῦμε ὅμως νὰ ποῦμε ὅτι ἡ Πεντηκοστὴ εἶναι λιγότερο σημαντικὴ ἀπὸ τὴν Ἀνάσταση. Ὡστόσο οἱ Πασχάλιες πανηγύρεις - καὶ ἐδῶ πρέπει στὴν Κυριακὴ τοῦ Πάσχα νὰ συνδέσουμε καὶ τὴ Μεγάλῃ Πέμπτῃ καὶ τὴν Μεγάλῃ Παρασκευῇ- δίνουν στὸ Μυστήριον τῶν Χριστουγέννων τὸ πλήρωμα τοῦ περιεχομένου τους καὶ ἀποτελοῦν τὸ ἀναγκαῖο προοίμιον τῆς Πεντηκοστῆς.

Τὸ Πάσχα εἶναι λοιπὸν τὸ κέντρο, ἡ καρδιά καὶ ὁ πυρήνας τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους. Ἀπὸ τὴν ἡμερομηνία αὐτὴ ἐξαρτᾶται ὅλος ὁ λειτουργικὸς κύκλος, ἐπειδὴ ἀπὸ αὐτὴ καθορίζονται ὅλες οἱ κινητὲς γιορτὲς τοῦ ἡμερολογίου.

Ἡ Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ διακηρύσσεται μὲ κάθε ἐπισημότητα κατὰ τὸν Ὅρθρο τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα, μία ἀκολουθία ποὺ τελεῖται εἴτε τὴν Κυριακὴ τὸ πρωὶ πολὺ νωρὶς, εἴτε κατὰ τὰ μεσάνυχτα τοῦ Μεγάλου Σαββάτου. Πρὶν ἀρχίσει ἡ ἀκολουθία ὁ κεντημένος «Ἐπιτάφιος», ποὺ εἶχε τοποθετηθεῖ πάνω στὸ ἀνθοστόλιστο κουβούκλιο τοῦ Ἐπιταφίου στὸ μέσον τοῦ ναοῦ, μεταφέρεται στὸ ἱερὸ καὶ τοποθετεῖται στὴν Ἁγία Τράπεζα. Μετὰ ἀπὸ τὸν κανόνα μὲ τὶς ἐννέα Ἠδὲς ποὺ ψάλλονται καὶ ἀπόψε, ὁ προεξάρχων ἐπίσκοπος ἢ ἱερέας ἐμφανίζεται στὴν Ὡραία Πύλη. Κρατᾷ ἓνα ἀναμμένο κερι, ἐνῶ ὁ χορὸς ψάλλει τό, *«Δεῦτε λάβετε φῶς ἐκ τοῦ ἀνεσπέρου φωτὸς καὶ δοξάσατε Χριστὸν τὸν ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν»*

Γιὰ ἄλλη μία φορὰ ἡ Ἐκκλησία μᾶς παρουσιάζει τὸ μυστήριον τῆς χριστιανικῆς μας πίστεως ὡς μυστήριον τοῦ Φωτός. Ἐκεῖνο τὸ Φῶς, τοῦ ὁποίου τὴ γέννηση ὑπέδειξε τὸ ἄστρο τῆς Βηθλεέμ, ἔλαμψε ἀνάμεσά μας μὲ μία λάμψη διαρκῶς ἀύξανόμενη· τὸ σκότος τοῦ Γολγοθᾶ δὲν μπόρεσε νὰ τὸ σβήσει. Ξαναφέγγει τώρα ἀνάμεσά μας καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ ἀναμμένα κεριὰ ποὺ κρατοῦν στὰ χέρια τους οἱ πιστοὶ μαρτυροῦν τὸν θρίαμβό Του. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ δηλώνεται ἡ βαθιὰ πνευματικὴ σημασία τοῦ Πάσχα. Ἡ σωματικὴ ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ θὰ ἦταν γιὰ μᾶς χωρὶς σημασία, ἂν τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ δὲν καταύγαζε ταυτοχρόνως καὶ τὸ ἐσωτερικό μας. Δὲν μπορούμε νὰ γιορτάσουμε ἐπάξια τὴν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ, ἂν μέσα στὴν ψυχὴ μας τὸ φῶς ποὺ ἔφερε ὁ Σωτήρας μας δὲν νικήσει ἐντελῶς τὸ σκοτάδι τῶν ἁμαρτιῶν μας.

Σχηματίζεται πομπὴ ἡ ὁποία βγαίνει ἀπὸ τὸ ἱερὸ καὶ σταματᾷ ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησία, μπροστὰ στὴν εἴσοδο. Διαβάζουν τότε τὸ Εὐαγγέλιον τῆς Ἀναστάσεως ἀπὸ τὸν εὐαγγελιστὴ Μάρκο (16: 1-8) καὶ στὴ συνέχεια ψάλλουν τὸ μεγαλόπρεπο θριαμβευτικὸ ἀντίφωνο τοῦ Πάσχα:

«Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, θανάτῳ θάνατον πατήσας καὶ τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι ζωὴν χαρισάμενος».

Τὸ ἀντίφωνο αὐτὸ ἐπαναλαμβάνεται πολλές φορές. Ὅταν ἡ πομπὴ ἐπιστρέψει στὸν ναό, ψάλλεται ὁ Ἀναστάσιμος Κανόνας ποὺ ἀποδίδεται στὸν ἅγιο Ἰωάννη τὸν Δαμασκηνό:

«Ἀναστάσεως ἡμέρα, λαμπρυνθῶμεν λαοί...» «Φωτίζου, φωτίζου, ἡ Νέα Ἱερουσαλήμ...» «ὦ, Πάσχα τὸ μέγα καὶ ἱερώτατον, Χριστέ...»

Οἱ πιστοὶ ἀσπάζονται ὁ ἓνας τὸν ἄλλον. Ὁ χαιρετισμὸς εἶναι «Χριστὸς Ἀνέστη! Ἀληθῶς Ἀνέστη!».

Ὁ ὄρθρος ἀκολουθεῖται ἀπὸ τὴ θεία Λειτουργία τοῦ Χρυσοστόμου. Τὸ ἀποστολικὸ ἀνάγνωσμα ἀπὸ τὶς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων ἀναφέρεται στὸ γεγονός τῆς Ἀναστάσεως: Στούς ἀποστόλους ὁ Ἀναστημένος «παρέστησεν ἑαυτὸν ζῶντα μετὰ τὸ παθεῖν αὐτὸν ἐν πολλοῖς τεκμηρίοις».

Ἴσως μᾶς φανεῖ παράξενο ὅτι τὸ Εὐαγγέλιο δὲν εἶναι μία ἀκόμη διήγηση τῆς Ἀναστάσεως. Ἡ Ἐκκλησία στὴν ἑορτὴ τοῦ Πάσχα ἐπιλέγει τὴν ἀρχὴ τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου: «Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος...». Ἴσως ὁ λόγος αὐτῆς τῆς ἐπιλογῆς νὰ εἶναι ἡ προτίμηση τῶν Ἑλλήνων χριστιανῶν γιὰ ὅ,τι συμβαίνει «ἐν πνεύματι» -πέρα ἀπὸ τὴν κατὰ σάρκα ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ- ὑπάρχει ἡ νίκη τοῦ φωτὸς ἐπὶ τοῦ σκότους. Διότι ὁ στίχος «καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβε» δὲν σημαίνει ὅτι τὸ σκότος δὲν δέχθηκε τὸ φῶς, ἀλλὰ μᾶλλον ὅτι τὸ σκότος στάθηκε ἀνίκανο νὰ ἐλέγξει καὶ νὰ σβήσει τὸ φῶς, αὐτὸ τὸ φῶς τοῦ ὁποίου τὸν θρίαμβο βλέπουμε σήμερα. «Καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ...». Ἴσως, ἐπίσης, ἐπειδὴ ἡ γιορτὴ αὐτὴ μιᾶ περισσότερο στὴν ψυχὴ τῶν χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς, θέλησε ἡ Ἐκκλησία νὰ τοὺς δώσει αὐτὴ τὴ συγκλονιστικὴ περικοπὴ ἀπὸ τὸ τέταρτο Εὐαγγέλιο, ὡς ἐπιτομὴ ὁλόκληρου τοῦ χριστιανικοῦ μηνύματος.

Στὸ τέλος τῆς Λειτουργίας διαβάζεται ἡ ωραία Ὁμιλία ποὺ ἀφιερώνει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος στὸ Ἅγιο Πάσχα. Παραθέτουμε ἀποσπασματικὰ κάποιες φράσεις:

«...Εἴ τις ἀπὸ τῆς πρώτης ὥρας εἰργάσατο, δεχέσθω σήμερον τὸ δίκαιον ὄφλημα... εἴ τις μετὰ τὴν ἕκτην ἔφθασε, μηδὲν ἀμφιβαλλέτω, καὶ γὰρ οὐδὲν ζημιοῦται. Εἴ τις ὑστέρησεν εἰς τὴν ἑνάτην προσελθέτω μηδὲν ἐνδοιάζων. Εἴ τις εἰς μόνην ἔφθασε τὴν ἑνδεκάτην, μὴ φοβηθῆ τὴν βραδύτητα. Φιλότιμος γὰρ ὢν ὁ Δεσπότης, δέχεται τὸν ἕσχατον καθάπερ καὶ τὸν πρῶτον... εἰσέλθετε πάντες εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου ἡμῶν... ἐγκρατεῖς καὶ ράθυμοι τὴν ἡμέραν τιμήσατε, νηστεύσαντες καὶ μὴ νηστεύσαντες, εὐφράνθητε σήμερον... πάντες ἀπολαύσατε τοῦ συμποσίου τῆς πίστεως... Μηδεὶς ὀδυρέσθω πταίσματα, συγγνώμη γὰρ ἐκ τοῦ τάφου ἀνέτειλε...»

Αὐτὰ τὰ ὑπέροχα λόγια δημιουργοῦν ἓνα πρόβλημα: Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος μοιάζει νὰ θεωρεῖ ἴσους ἐκείνους ποὺ ἔχουν πνευματικὰ προετοιμαστεῖ γιὰ τὴν ἑορτὴ μὲ ὄλους ἐκείνους ποὺ ἔμειναν ἀπροετοίμαστοι. Καλεῖ καὶ τοὺς μὲν καὶ τοὺς δέ. Μιλᾷ σὰν νὰ μὴν ὑπάρχει καμία διαφορὰ ἀνάμεσά τους, σὰν νὰ δέχονται ὄλοι τὴν ἴδια Χάρη. Καὶ ὅμως, ξέρουμε ὅτι τὴ Χάρη τῆς Ἀναστάσεως τὴν ἀπολαμβάνουν ἐκεῖνοι ποὺ σήκωσαν καὶ τὸν Σταυρὸ Του καὶ πέθαναν μαζί Του. Ξέρουμε ὅτι ἡ ὀδύνη τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς εἶναι ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιὰ τὴ χαρὰ τοῦ Πάσχα. Αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια. Ὡστόσο ὁ Κύριός μας, μέσα στὸ μέγα Του ἔλεος, ἐπιφυλάσσει ἀπόψε στὸν ἑαυτὸ Του τὸ δικαίωμα νὰ ἀνατρέψει τὴν τάξη τῶν πραγμάτων. Ἀποκάλυψε στοὺς ἀποστόλους τὸν θρίαμβό Του, πρὶν τοὺς συνδέσει μὲ τὸ Πάθος Του. Ὅλοι, ἐκτὸς ἀπὸ ἓναν, τὸν ἐγκατέλειψαν κατὰ τὶς ὀδυνηρὰς ὥρες τοῦ Γολγοθᾶ, κι ὅμως τοὺς δέχεται ἀπευθείας στὴ χαρὰ τῆς Ἀναστάσεώς Του. Αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι ἄλλαξε ἡ οἰκονομία τῆς σωτηρίας μας: χωρὶς τὸν Σταυρὸ ἢ δόξα τῆς Ἀναστάσεως δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ δική μας.

Ἀλλὰ ὁ Σωτήρας οἰκονομεῖ τὴν ἀδυναμία τῶν μαθητῶν Του. Τοὺς χαρίζει σήμερα τὴ χαρὰ τοῦ Πάσχα, παρότι εἶναι τόσο λίγο προετοιμασμένοι γι' αὐτή. Ἀργότερα, αὔριο, θὰ τοὺς μυήσει καὶ στὸ Πάθος: «Ὅτε ἦς νεώτερος, ἐζώννυες ἑαυτὸν καὶ περιεπάτεις ὅπου ἤθελες, ὅταν δὲ γηράσεις, ἐκτενεῖς τὰς χεῖρας σου, καὶ ἄλλος σὲ ζῶσει καὶ οἴσει ὅπου οὐ θέλεις». Τὸ λέει στὸν Πέτρο ὁ

Κύριος, όταν ἐμφανίστηκε στοὺς ἀποστόλους στὴν ὄχθη τῆς λίμνης τῆς Γαλιλαίας. μετὰ τὴν Ἀνάσταση. Καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς μᾶς ἐξηγεῖ τὸ νόημα τῆς φράσης: «Τὸ εἶπε αὐτό, γιὰ νὰ δείξει μὲ ποιὸ θάνατο θὰ δοξάσει τὸν Θεό». Ὁ Πέτρος καὶ οἱ ἄλλοι ἀπόστολοι θὰ μετάσχουν, μὲ τὸ μαρτύριό τους, στὸ Πάθος τοῦ Διδασκάλου τους, ἀλλὰ μόνον ἀφοῦ γίνουν κοινωνοὶ τῆς δυνάμεως τῆς Ἀναστάσεως.

Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο λειτουργεῖ ὁ Κύριός μας καὶ μὲ ἐμᾶς. Ἀπέχουμε πολὺ -τουλάχιστον οἱ περισσότεροι ἀπὸ ἐμᾶς- ἀπὸ τοῦ νὰ ἔχουμε πιεῖ τὸ ποτήρι τοῦ Πάθους. Δὲν βοηθήσαμε τὸν Ἰησοῦ νὰ σηκώσει τὸν Σταυρό Του. Δὲν συσταυρωθήκαμε μαζί Του. Τὴν ὥρα τῆς ἀγωνίας Του κοιμόμασταν. Τὸν ἐγκαταλείψαμε. Τὸν ἀρνηθήκαμε μὲ τὶς ποικίλες ἀμαρτίες μας. Κι ὅμως, παρὰ τὴν ἐλάχιστη ἐτοιμασία μας, παρὰ τὸ ὅτι δὲν εἴμαστε καθαροί, ὁ Ἰησοῦς μᾶς προσκαλεῖ νὰ εἰσέλθουμε στὴν Πασχάλια χαρά. Ἄν ἀνοίξουμε εἰλικρινὰ τὴν καρδιά μας στὴ συγγνώμη ποὺ ἀνέτειλε ἀπὸ τὸν Τάφο Του· ἂν ἀφήσουμε νὰ τὴν πλημμυρίσει τὸ Φῶς τῆς Ἀναστάσεως, ἂν προσκυνήσουμε τὴν παρουσία τοῦ Ἀναστάντος, θὰ δεχθοῦμε κι ἐμεῖς τὴ δύναμη τῆς Ἀναστάσεως, τὴν ὁποία τὸ δῶρο τῆς Πεντηκοστῆς θὰ τελειοποιήσει. Τότε καὶ μόνο τότε θὰ καταλάβουμε τὸ νόημα τοῦ Σταυροῦ καὶ θὰ μπορέσουμε νὰ διεισδύσουμε, ὅσο μᾶς ἐπιτρέπουν οἱ φτωχές μας δυνάμεις, στὸ Μυστήριο τοῦ Πάθους.

Νὰ λοιπὸν πῶς ἐξηγεῖται ἡ ἔκκληση τοῦ Χρυσοστόμου, ἢ μᾶλλον ἡ ὑπόσχεσή του, σὲ ὅσους δὲν εἶναι ἕτοιμοι, στοὺς «μὴ νηστεύσαντες». Ἡ Ἐκκλησία ἔκανε μία θαυμάσια ἐπιλογή ἐντάσσοντας αὐτὴ τὴν ὁμιλία στὴν ἡμέρα τοῦ Πάσχα. Ἄς τὴν ξαναδιαβάσουμε, δὲν θὰ βροῦμε γιὰ τὴ σημερινὴ μέρα καλύτερο ὕλικὸ γιὰ μελέτη.